

Kísérletek a Dzsumbuj környezeti és szociális problémáinak a kezelésére

Garamvölgyi Annamária

Bevezetés

A Ferencváros a főváros egyik dinamikusan fejlődő kerülete. Ezt támasztja alá a Középső-Ferencvárosban folyó rehabilitáció, a megújult Ráday utca, a József Attila-lakótelep rendezettsége és újabban a Duna partján, a Millenniumi Városközpontban, a Nemzeti Színház környékén épülő új, modern városrész is. A kerületnek azonban megmaradtak a komoly „árnyoldalai” is. Ezek közé sorolható az Illatos és a Gubacsi út sarkánál lévő Dzsumbuj.

A telepről a legutolsó szociográfia két évtizede jelent meg. Azóta néhány újságcikk látott csupán napvilágot, ezek, természetszerűleg, egy-egy jelenséggel tudtak csak foglalkozni. Az 1983-ban befejezett könyv írója viszonylag idillikus képet festett a dzsumbujbeli viszonyokról. Mára a helyzet alaposan megváltozott. A régi, összetartó munkásréteg szétzilálódott. Az egykori dzsumbujlakók zöme elköltözött, helyükre új telepesek kerültek, akik sajátos környezetté formálták lakóhelyüket. Olyanná, hogy ma talán még élesebben él a negatív kép erről a telepről az emberekben, mint a nyolcvanas éveket megelőzően.

A deviancia az emberiség szükségszerű velejárója – vélik a szociológusok. A Dzsumbujban viszont az ilyen magatartásforma vált uralkodóvá és ezért az itteni helyzet szinte kezelhetatlenné.

Itt már az is sikernek számít, ha valakit le tudnak beszélni az alkohol- vagy drogfogyasztásról. A területen dolgozó szociális munkások a gyerekek tudatformálására helyezik a legfőbb hangsúlyt. Ezért működtetik például a telepen a mini-óvodát. A felnőtteket ugyanis nem lehet már nevelni, de a gyerekek talán még megmenthetők. Értelmes programok szervezésével, az itteni szülők bevonásával, a terület pedagógusainak segítségével, külön pszichológus alkalmazásával elérték, hogy a tanulmány elkészítésének időpontjában kevesebb a csavargó gyerek a Dzsumbujban, mint a kilencvenes években.

Kevesebben is kerülnek közülük a szülők anyagi körülményei miatt intézetbe, s ez az 1997-es gyermekvédelmi törvénynek is köszönhető. Az persze kétes eredménynek számít, hogy a gyerek megmaradhat abban a családban, ahol esetleg mindkét szülő alkoholista, a testvér drogos, s dolgozni nem képesek vagy nem is akarnak...

Legnehezebb helyzetbe a helyi önkormányzat került, mert, mint a terület gazdájának, neki kéne megoldania az évtizedek óta fennálló, s akuttá vált problémát. A hivatal egymaga azonban már képtelen kezelni a súlyossá vált társadalmi, szociális és mentális jelenségeket. Ha nem kapnak végre fővárosi, sőt, országos, kormányzati segítséget, megint csak részfeladatokat tudnak teljesíteni, ami alapjaiban nem szünteti meg a telep gondjait.

A dzsumbujbeli lét ma is megbélyegez. Itt lakni egyszerűen szegény. A telep felemelkedni és elfogadottá válni csak akkor tudna, ha nemcsak negyvenen-ötvenen akarnának kitörni a régi keretek közül és megváltoztatni a róluk eddig, nem is minden alap nélkül kialakult képet. Más kérdés, hogy ha erről a lakótelepről csupa tisztességes, munkaszerető ember kerülne ki, a környezet minden bizonnyal furcsállná, hiszen nem ezt szokta meg.

A Dzsumbuj társadalmi megítélése napjainkban nagyon lesújtó. A tanulmány szerzője vizsgálódása során ennek okait, magyarázatát kereste. Elsősorban azt, hogyan jutott el a telep idáig, s egyúttal megpróbálta megértetni, ki, mikor, mit, miért nem tett meg vagy ha végül is cselekedett, ebben mi motiválta.¹

A telep keletkezése

A Dzsumbuj a főváros, s azon belül a IX. kerület híres-hírhedt negyede. Az Illatos és Gubacsi út sarkán álló épületegyüttes nevét egykor az itt lakó egyszerű munkásemberektől kapta, akik tréfásan emlegették így a területet a házak és lakások kialakítása alapján. Ma már csak e ragadványnéven ismerik ezt a lakótelepet, s elsősorban a lakók összetétele miatt kapott pejoratív értelmet az elnevezés. A közvélemény szerint ugyanis ez a térség a bűnözők Mekkája, a társadalomból kirekesztett, deklaszált, lecsúszott, szociálisan halmozottan hátrányos helyzetű emberek gyűjtőhelye. De valóban így van-e? Mielőtt erre a kérdésre választ keresnénk, érdemes rövid visszatekintést tennünk a múltba.

A három hosszú „ikerházas” épületet 1937-ben hozta létre a főváros azzal a céllal, hogy ide költözhessenek a szegények legszegényebbjei, akik addig nyomortanyákon, ideiglenes szállásokon húzhatták meg magukat családjukkal együtt, s hiába kilincseltek lakásért.

„A lakáskiutalásoknál erős szelekció érvényesült. Eséllyel csak olyan, a lakbért fizetni nem tudó, ezért már kilakoltatott, sokgyermekes családok indulhattak, akiknek legalább egy tagja már dolgozott Budapesten. Kisebb létszámú, de igen nagy nyomorban tengődő családok is kaptak itt lakást, de ekkor két családot költöztettek egy lakásba.”(AMBRUS, 1983)

1937-40 között a 426 lakásban legalább négyezren éltek.:

„Ez a bérkaszárnya, amely itt húzódik meg a Gubacsi út Illatos úti oldalán, szinte szégyene a mai építő kultúrának. Ez a bérkaszárnya, mintha csak magán akarná viselni a dantei mondást: Akik ide beléptek, hagyjatok fel minden reménnyel. Mert ezeken az épületeken semmi csín, semmi báj nincs, amely otthonossá tenné lakói számára az ottlakást. De nem is lakások ezek. Semmi mások ezek, mint felhúzott falak, amelyek megvédik a bentlakókat a hidegtől, a széltől és az idő egyéb viszontagságai elől.”(Népszava, 1939. június 8.)

Akik akkor idekerülhettek, nem ezt látták; örültek, hogy végre fedél van a fejük fölött. Két lakáshoz tartozott egy közös vízcsap, wc és benyíló, ami a „komfortfokozatot” jelentette.

A környéken több gyár, könnyű- és vegyipari, valamint élelmiszeripari üzem adott munkalehetőséget.

„Közel volt a Nagyvásártelep, a Nagycsarnok, közel a Duna-parti és a Soroksári úti pályaudvar. Nehéz, de kötetlenebb munkával keresett pénzt sok Illatos úti lakos a vagonkirakodásoknál vagy a kora hajnalok vásártelepi forgatagában.”(JUHÁSZ, 1976)

Eleinte két család, tehát egyszerre akár húszan is laktak az egyenként huszonnyolc négyzetméteres, egy szobából álló helyiségekben, amelyeket csak később alakítottak

¹ A tanulmány készítése során kérdéseinkre feleltek: a Ferencvárosi Szociális Foglalkoztató és Ellátó Közhasznú Társaság (a továbbiakban FESZOFÉ Kht) igazgatója; az oktatási, egészségügyi és szociális ügyekért felelős alpolgármester; a kerületörtség vezetője; a Ferencvárosi Családsegítő Szolgálat irányítója; a Dzsumbuj Help Közösségfejlesztő Központ és Egyesület vezetője, valamint munkatársa; a terület önkormányzati képviselője; a IX. kerületi rendőrkapitány; a Ferencvárosi Önkormányzat környezetvédelmi bizottságának vezetője; a Dzsumbuj lakóit kezelő háziorvos és asszisztense; a Dzsumbuj civil szervezetének vezetője; a Cat Drogprevenció Alapítvány munkatársa.

szoba-konyhássá. Idővel a fűtési rendszert is korszerűsítették, s emeletenként két-két mosókonyha és fürdőszoba szolgált az itt élők „kényelmét”.

„A telep, ha akart volna, sem tudott tekintettel lenni környezetére. Minden energiáját lekötötte egy reménytelennek tűnő küzdelem: valahogyan egymás mellett élni. De a környezet azonnal és rendkívül egységesen reagált. Az Illatos úti lakótelep még észre sem vette, de már ki volt rekesztve, meg volt bélyegezve! Nemhogy múltja, de még jelene sem volt, amikor a budapesti dzsumbujok közül máris városszerte ő lett a „Dzsumbuj”. (Ugyanilyen pejoratív értelmű szimbólummá vált maga az utcanév is: „az Illatos út”). A telepen lakók csak jóval később fogták fel, hogy ebben az elnevezésben ellenséges előítélet-rendszer nyert megfogalmazást. Ez ugyan a szegényeket nem érte teljesen váratlanul, de volt benne számukra valami szokatlanul új is: lakóhelyük pusztá ténye mindnyájukat egységesen megvetett és kizáróított kisebbségi létbe kényszerítette, ami a „rongyos, de tiszta” „tisztességes” szegényektől – azaz saját fajtájuktól is – mint még azoknál is megvetendőbbeket elkülönítette, sőt szembefordította velük. Ez a kisebbségi lét hamar alapélménnyé vált. Az ellenséges külvilággal szembeni ellenséges „Dzsumbuj-identitás” azonnal kialakult.”- írta Ambrus Péter A Dzsumbuj című könyvében, amit így fejezett be: „Ma már a Dzsumbuj – bár állnak a házak és emberek is laknak benne – nem létezik. 1983 végéig a telepiek túlnyomó többsége kiköltözött innen. Mikor e sorokat írom, a telep lakásainak majd fele üresen áll. ...a telep visszavonhatatlanul az enyészeté. Élt 45 évet.”

A telep helyzete ma

A nyolcvanas évek vége felé, mivel a telepen sok volt az üres lakás, megkezdődött a nincstelenek feláramlása Szabolcs-Szatmár, Borsod és Hajdú-Bihar megyékből. Kihaszználva a rendszerváltás előtti bizonytalan gazdasági és társadalmi állapotokat, önkényesen elfoglalták az üresen álló helyiségeket. 1988-tól négy évig háborítatlanul költözhetek így ide az ország legelmaradottabb régióiból a legszegényebbek, sem a tanács, sem a később megalakuló Ferencvárosi Önkormányzat nem törődött velük. Legfeljebb annyit, hogy akik már hónapok óta az elfoglalt lakásokban éltek, azok – szinte automatikusan – megkapták a kiutalási határozatot és ezzel együtt a bérleti szerződést. Csak 1992-ben kezdődött meg az intézményszerű „kezelésük”. Mivel hagyományos módon, felszólítással a hivatal semmire sem ment, radikális eszközökhöz folyamodott, s kilakoltatta az újonnan betelepülőket. Akik nem értették, hogy ha a régieknek lehet maradni, nekik miért nem? Ezért – dacolva a törvénnyel – újra és újra visszaköltöztek. S mint illegális „bevándorlók”, nem fizettek sem lakbért, sem gáz- vagy áramszámlát, de természetesen mindent – megint csak illegálisan – használtak.

A felköltözők sokszor az otthagyt putrikból, romos házakból azért jöttek a fővárosba, hogy itt majd könnyebben találjanak munkát, mint otthon, vagy, ha azt nem, valamilyen más megélhetési forrást. Az önkormányzat pedig rendet akart, konszolidált, rendesen fizető bérlőket, nem újabb és újabb problémás családokat. Az emberek rövid távon jól akartak élni, hosszú távon gondoskodást reméltek az államtól. Hiszen a legtöbbjük sokgyerekesként keresett Budapesten menedéket! A hivatal a segélyekkel csak tüneti kezelést nyújthatott számukra, hiszen már a 90-es évek elején sorra szűntek meg – így az Illatos út környékén is – az egykor biztos megélhetést jelentő patinás nagyvállalatok. A helyükön létesült új vállalkozások viszont nem képzetlen, írni-olvasni alig-alig tudó munkatársakat kerestek. (A Dzsumbujban sohasem kvalifikált, tanult munkásréteg lakott. Most is akadnak itt analfabéták, de egyszerű, értelmes emberek is. Akik dolgoznak, azok

rendszerint takarítanak, vagy más, szakképzettséget nem igénylő kisegítő munkát végeznek.)

Mindezek ellenére jelenleg is sok az üres lakás, de ezeknek a számát még a legilletékesebbek sem tudták megmondani. Körülbelül 800 ember él itt, harminc százalékuk illegálisan, sehol nincs nyilvántartva, bejelentve. A IX. kerületi Polgármesteri Hivatal lakásosztályán összesen 324 lakást tartanak nyilván. Az A-épületben 99; a B-ben 137; a C-ben 88 lakás van. Azért kevesebb, mint korábban, mert a Ferencvárosi Önkormányzat, illetve elődje, a IX. kerületi Tanács a megüresedett, egymás melletti hajlékokat felajánlotta a már ott lakóknak, hogy nyissanak egybe kettőt és így nagyobb életteret nyernek népes familiájuk számára. Elsősorban a C-épületben élők – sokan közülük régiek, őslakosnak számítanak – éltek a lehetőséggel, ezért akad itt most kevesebb lakás, legalábbis a számadatot tekintve. Hogy mennyiben laknak és mennyiben nem? Nagyon nehéz lenne megállapítani. Egy azonban biztos, minden lakás önkormányzati tulajdonú.

A Dzsumbuj nevének mai, negatív megítélését, mint fentebb utaltunk rá, a lakók társadalomhoz való sajátos viszonyulása okozza. Sok munkakerülő, az alvilágban nem ismeretlen ember foglalt itt el lakásokat engedély nélkül. Életvitelük, magatartási módjuk kiváltképp azért feltűnő, mert itt kolóniaszerűen élnek és így a velük kapcsolatos gondok hatványozottan jelentkeznek.

A telep képe a korábbi években olyan volt, mint az olasz neorealista filmekben látott nyomortelepeké. Szeméthegyek mindenütt, mellettük a száradó ruhák. Az asszonyok kiabálnak, veszekednek, állandó a hangoskodás, a férfiak az utcán vagy a közeli kocsmáiban ácsorognak, italozással és kártyázással mulatják az időt. A lakásokat ellepik a csótányok, a pincéket a patkányok.

A közelmúltban történt csak szemmel látható változás a Dzsumbujban, amikor 2003 tavaszán tíz itt lakó fiatal összefogott és társadalmi munkával rendet teremtett. Összeszedték a mindenütt heverő kacatokat, műanyag flakonokat, ruhadarabokat. Tizenhat konténert töltöttek meg, mire elfogyott a szemét. A Ferencvárosi Bérleményüzemeltető Kft. – az egykori Ingatlankezelő Vállalat utódként – saját költségén elvégeztette a feregirtást is. A fiatalok azóta is vigyáznak a rendre, nem engedik, hogy a szemetet a kukásedényeken kívül máshol is felhalmozzák a lakók. Mindemellett reggeltől éjszakáig felváltva járják a környéket, s nemcsak a szemetelőket figyelmeztetik a helyes viselkedésre, ügyelnek a közbiztonságra, s nem tűrik, hogy idősebb embereket bántalmazzanak.

A családsegítők szerepe a térségben

1989-ben még senki sem tudta pontosan, mit jelent a családsegítői munka, hiszen akkor ezt még törvény nem szabályozta. Szó szerint a saját bőrükön tapasztalták meg ezt a fajta szociális munkát azok az emberek, akik szinte mindannyian a gyermekvédelmi tevékenységet cserélték fel a családsegítőivel. A tanácsot felváltó önkormányzat kezdetben minden olyan problémával hozzájuk küldte az ügyfeleket, amiket ő nem tudott megoldani. 1993-ig a helyzet nagyon bizonytalan volt, s akkor végre megszületett a szociális törvény. A családgondozók előtt egyre világosabbá vált, hogy a Dzsumbuj sajátos gondot jelent. Megszűnt ott a munkáskolónia, s nagyon megváltozott a lakosság szerkezete. Slumosodott, s uralkodóvá vált egyfajta szubkultúra. Az önkormányzatiak elhatározták, hogy nyugati mintára a szociális gondozást oda viszik helybe, ahol a gondozottak élnek. 1995-ben kezdték szervezni és 1997-ben létrejött a Dzsumbuj Help

Közösségfejlesztő Központ. (Ehhez az évhez fűződik a gyermekvédelmi törvény megjelenése is.)

Az önkormányzat a Gubacsi úton lévő hentesüzletet körülbelül 800 ezer forintért vette meg és alakította át a céloknak megfelelően 1995 és 1997 között. Így az iroda része lett az A-lakóépületnek.

Egy olyan intézmény létrehozása volt a cél, amely képes adekvát módon reagálni a vele szemben felmerülő igényekre és képes az itt lakókat bevonni saját ügyes-bajos gondjaik közösségi megoldásába. A legelső munkatársak szinte egy minta lakótelep kialakításáról ábrándoztak. A dzsumbujbeliek örültek, hogy ha bármilyen elintézendő ügyük akad, helyben kapnak segítséget. Ami azért is előny, mert az itt élők szégyenlősek, bizalmatlanok, nem szívesen mondják el idegennek a bajaikat, meg aztán kényelmesek, nem szeretnek utazgatni, tartanak is a hivatali procedúrák elhúzódásától, s az esetleg újra és újra felmerülő előítéletektől. Leggyakrabban segítyt kérnek. Vagy ha otthon elszabadul a pokol, mert a családfő részegen randalírozik, az anyák gyermekeikkel menekülésre kényszerülnek, s ilyenkor a szociális munkások helyezik el őket valamilyen átmeneti szálláson. A Dzsumbuj Help iroda munkatársai megírják a kérvényeket, s közvetítenek ügyfeleik és az intézmények között, ha arra van szükség. Mivel a telepen élő kisgyermek nagy része, különböző okoknál fogva, nem jár óvodába, az iroda egyik helyiségében már a kezdetektől, hat éve mini óvoda-klub működik. Egy fejlesztőpedagógus és egy pszichológus foglalkozik a kicsikkel – most éppen tizenöt – , akik így hasznosan töltik el a hétköznapiakat, nem céltalanul kóborolva a telep házai között.

A Dzsumbuj Help Közösségfejlesztő Központot segítik:

- Ferencvárosi Önkormányzat:
Segélyeket ad, természetbeni segítséget is nyújt. Többször kikapcsolták a gázt a telepen (jelenleg, 2003 nyarán is ez a helyzet), s, hogy a lakók főzni tudjanak, a hivatal rezsókat kölcsönzött a helybelieknek. A gázlezárás oka, hogy a szolgáltató életveszélyesnek minősítette – már nem először – a gázvezetékeket, ugyanis a beköltözők gyakran szabálytalanul átalakítják azokat.
- A FESZOFÉ Kht.
A törvény szerint évente legalább harminc napot kell annak dolgoznia, aki egész esztendőben pénzbeli - régi nevén: jövedelempótló - támogatást szeretne. A FESZOFÉ Kht. közmunkát kínál a szociális segélyből élőknek. A dzsumbujisták elenyészően kevesen vannak, mindössze ötven dolgoznak rendszeresen a kht-nál! Az önkormányzatnak ez a részlege négy éve, 1999-ben, 29 millió forintból – ebből húszat a ferencvárosi, kilencet a fővárosi önkormányzat állt – elvégezte a Dzsumbuj házainak a külső tatarozását és felújították a világító berendezéseket is. Ugyanekkor a B-épületben klubhelyiséget alakítottak ki szabadidős és sportprogramok céljára. Lakásfelújításokat ma is rendszeresen végeznek, s a lakók kérésére védőrácsot is felszerelnek a lakásajtókra, ablakokra, amihez csak az anyagárat kell a bérlőknek kifizetniük. A Kht. munkatársai sportpályát is építettek itt négy évvel ezelőtt. Az idén megjavították a telep körüli kerítést, kicserélték a vaskaput. Parkosítottak is a házak között, cserjéket ültettek és füvesítettek, hogy a sivár környezet kissé átalakuljon. Sajnos a helybeliek nem sokáig túrték a természet közelségét, s letaposták a fűvet, kitépték a növényeket. Ez év júniusáig a telep teljes körű nagytakarítását a FESZOFÉ Kht. végezte. Júliustól az önkéntes, tevékeny fiatalok vállalták át ezt a feladatot.
- A Soros Alapítvány

Ez év végéig a helyi óvoda-klub gyermekeinek ingyen ebédet, tízórait adnak. 2004 januárjától ez a támogatás megszűnik. A megkérdezettek szerint ezzel egy legalább ötéves folyamat szakad meg, sajnos.

- Az United-V csoport, az Országos Bünmegelőzési Tanács, a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Fővárosi Önkormányzat.

Azért vettük őket egy csoportba, mert főként pénzadományokkal segítik a Dzsumbuj Help iroda munkáját. Ezek a pénzadományok nem rendszeresek, többnyire egy-egy rendezvényhez kapcsolódnak.

A támogatókra nagy szükség is van, hiszen a Ferencvárosi Családsegítő Szolgálat havonta csupán 22 ezer forintot tud átutalni az irodának, ami aligha lenne elegendő a 15 gyerek étkeztetésére és az irodai felszerelések beszerzésére.

Magánszemélyek is szoktak alkalmyszerűen segítséget nyújtani, ők általában ruhaneműt, bútort, háztartási eszközöket ajánlanak fel a telep lakóinak.

A szociális munka ugyanakkor általában lenézett foglalkozás, sem a társadalomban nem kapott rangot, sem a gondozottak nem értékelik eléggé. A szociális munkások gyakran érzékelik, hogy azt várják tőlük, változtassák meg az embereket. De ahhoz a körülményeiket is meg kéne változtatni! A Ferencvárosban 70-80 család jut egy családsegítőre, általában alacsony anyagi és kulturális szinten élő, gyakran még a legminimálisabb ismereteket is nélkülöző emberek. Így a szociális munkások itt nem tudnak olyan látványos eredményeket elérni, mint esetleg más kerületekben dolgozók. Csoda-e, hogy a Dzsumbuj Help iroda vezetői és munkatársai is többször kicserélődtek az eltelt évek folyamán? (Jelenleg a harmadik irodavezetőnél tartanak. A legelső egy, a második öt esztendeig látta itt el feladatait. A legújabb irodavezető 2003. július elsejétől állt munkába.) Itt egy évi szociális munka felér három, másutt eltöltött esztendőével. Néha persze szakmai rivalizálás is előfordult a Dzsumbuj helpesek között – főleg működésük elején, még 1998-ban -, s akadt sajnos olyan is, aki a telepen drogossá vált és ezért el kellett tanácsolni ettől a munkától. A Dzsumbujban dolgozni nem veszélytelen. Manapság többnyire fiatal nők végeznek itt munkát, s naponta szembe kell nézniük a feljűk is irányuló agresszió különböző változataival. Például, ha egy Dzsumbuj-lakó nem kap azonnal segílyt, rendszerint az iroda munkatársait okolja a pénz késedelméért. 2002 decemberében történt, hogy egy szociális munkást – mondvacsinált ürüggyel – úgy megvert egy helybeli apuka a társaival együtt, hogy a fiatalember nyolc napon túl gyógyuló sérüléseket szerzett, s azóta sem tért vissza a pályára.

Romák a telepen

A 800 lakosnak körülbelül hatvan százaléka cigány származású. Többségük talajt veszített, helyét sem a társadalomban, sem a szűkebb pátriájában nem találó ember. Jövőképük a nullával egyenlő. Ezek a romák a fővárosban első generációs városlakók – csak tíz-tizenöt éve budapestiek -, akik közül nagyon sokan képtelenek alkalmazkodni az itteni körülményekhez. Komoly életvezetési problémákkal küzdenek, bár ezt ők aligha ismerik fel. Ami meglepő, hogy akad néhány olyan család is, amelyik berendezett, nagy családi házat hagyott hátra falujában, mégsem akarnak visszamenni. Oda már nem, ide még nem tartoznak.

Ma már nem lehet a Dzsumbujban homogén lakossági rétegről beszélni. A régiek és az újak között állandóak az ellentétek, az érdekek különbözősége és az újtelepesek öntörvényűsége miatt. A régi bérlők szeretnék csendben és békében egymás mellett élni, az újak szeretnék megszerezni az üresen álló lakásokat, törvénytelenül kiadni azokat és azáltal munka nélkül jövedelmet szerezni. Ilyesmire jócskán akad itt példa. Előfordul,

hogyan egy család négy-öt, az önkormányzatnál üresnek vélt lakás fölött is rendelkezik. Olykor a cigánycsaládok sem tudnak megférni egymással. A munkát vállalók nehezen tűrik a munkakerülő, randalírozó társaikat a szomszédságukban.

A romák egyébként maguk között szívesen ápolják hagyományait. De sokan szégyellik cigány mivoltukat és nem vesznek részt olyan programokban, amelyek ennek az etnikai rétegnek szólnának. A Dzsumbuj Help iroda létrejöttkor, 1997-ben egy olyan cigányszármazású munkatárs is dolgozott itt, aki személyiségével és óvodapedagógusként rá tudta venni a roma szülőket, hogy engedjék el gyermekeiket a közös ének-zenei foglalkozásokra az ifjúsági klubba. Ugyancsak itt egy neves asztaliteniszező rendszeresen tartott pingpongedzéseket a telep fiataljainak. Aztán a környezet mind gyakrabban megzavarta a foglalkozásokat. A pedagógus 1999-ben vidékre költözött, a sportélet három évvel ezelőtt megszűnt, ma már csak a klubban lévő erősítőgép, boxzsák, súlyzó, rex- és pingpongasztal tanúskodik az egykori jobb időkről. A klubot mindinkább diszkózásra használják a telepiek.

Közösséget, a megkérdezettek szerint ott lehet csak létrehozni, ahol közös az érdek is. A Dzsumbujban ilyen nincs – állítja például a helyi önkormányzati képviselő és a családsegítő szolgálat vezetője egyaránt.

Mindezek ellenére akadnak próbálkozások valamiféle közösségi élet kialakítására. A Dzsumbuj Help iroda és a civil szervezet vezetői rendeztek már itt négy esztendeje sikeres anyák napi ünnepséget és idén, májusban majálist is, ami az önkormányzat pénzügyi segítsége nélkül elképzelhetetlen lett volna. Az itt élők aktívan részt vettek a programokban, s megható volt látni kicsik és nagyok örömét, mesélik a szervezők.

Deviancia és bűnözés – mint a Dzsumbuj jellemzői

Az *alkohol* meghatározza az itt élők mindennapjait. Itt nem az a kérdés, iszik-e valaki, hanem az, hogy mennyit? S ez alól még a gyerekek sem kivételek! Ezt látják otthon, s a rossz példa, mint tudjuk, hamar átöröklődik. A szeszfogyasztás részint időtöltés, jobban múlnak az órák a kocsmában, a cimborák társaságában, mondják a nevüket mélyen elhallgató lakók, másrészt a körülmények is csak akkor válnak elviselhetőbbé, ha kábult állapotba kerül az ember. Egyfajta tradicionális szokás itt az ivás, nem kényszer, de kiközsítik, aki nem tart velük.

Korunk szenvedélybetegsége a *drog*. A kilátástalanság, a bezártság, a szorongás, a beszűkült élet a Dzsumbujba is „elhozta” öt évvel ezelőtt a kábítószer-fogyasztást. A családsegítő szolgálat vezetője jól tudja, hogy ezt a kérdést megoldani ezen a telepen nem lehet. Ezért, ártalomcsökkentő tényezőként megszervezték, hogy a Cat Drogprevenziós Alapítvány immár négy éve hetente kétszer kijön a klubba, és újakra kicseréli a használt injekciós tűket. Tudják, hogy ez csak kényszermegoldás, de így a drogosok legalább nem dobálják szanaszét az elhasznált fecskendőket például a játszótéren, fertőzésveszélyt jelentve a gyerekekre. A leszoktatás nem helyi, társadalmi feladat – lenne.

Kriminológiai helyzet: a Dzsumbujról sokan azt tartják, ott jól el lehet bújni, hiába keresik nagy erővel a bűnelkövetőt, a telep házaiban el tud rejtőzni. Valóban csak ritkán, rajtaütésszerű ellenőrzéskor sikerült csak egy-egy keresett személyt megtalálni itt. A betörések szinte mindennaposak a telepen. Aki elmegy a közeli boltba vagy az orvosi rendelőbe, nem lehet biztos benne, hogy az előzőleg jól bezárt lakását nem találja-e kifosztva. A Dzsumbuj Help irodába és a klubba is rendszeresen betörtek. Működésük első évében például tizenkétszer. Vagy falbontással, vagy az ajtó és a vasrácsok kiemelésével jutottak be, s mindent elvittek, ami csak mozdítható volt. A harmadik emeleti lakásokat – míg gazdáik dolgoztak – a padlás felől törték fel és fosztották ki. Hogy ma már, körülbelül

két éve nem törik fel a Dzsumbuj Help irodát, nagy eredménynek számít. Az itt dolgozók szerint ez is azt mutatja, hogy befogadták őket...

Az önkormányzati képviselő, 1994-től, amióta megválasztották, folyamatosan kijár a területre. Nagyon sokat tett azért, hogy itt az összeférhetetlen, bűnözésre szakosodott emberek háttérbe szoruljanak. Az ő szorgalmazására jött létre a telep közvetlen szomszédságában egy körzeti megbízotti rendőriroda négy évvel ezelőtt, aminek kialakítása az önkormányzatnak 40 millió forintjába került. Az egyenruhások jelenléte azonban semmit nem old meg, annál is inkább, mivel itt csak félfogadási időben található rendőr. Szinte az összes megkérdezett azt javasolta, cirkáljon rendszeresen a Dzsumbujban rendőrként. A kerületőrök ugyanis nem mernek idejönni, meg aztán kevesen is vannak hozzá. A Ferencvárosban sokhelyütt működik már térfigyelő kamera-rendszer, ami éjjel-nappal a közbiztonságot szolgálja. A Dzsumbujba ilyet nem lehet felszerelni, hiszen valószínűleg azonnal megrongálnák. Egyébként is a házak közötti térségek átláthatatlanok, a házak takarják egymást, s itt a kamera nem váltaná be a hozzá fűzött reményeket. A rendőrkapitány elmondta, mivel kirendeltségük nem rendőrőrs, nem igényel állandó jelenlétet. Amúgy sem hatna visszatartó erővel a helybeli „nehézfűkrok” az egyenruhások látványa. A rendőrnek – a rendőrség vezetője szerint – nem ott kell tartózkodnia, ahol a bűnelkövető lakik, hanem ahol cselekszik. A telepen belül ma már, körülbelül két év óta kevesebb bűncselekmény történik, azon kívül viszont annál több.

Eredmények

Vannak olyan egykori önkényes lakásfoglalók, akik elfogadták a telep viselkedési normáit és igyekeznek aszerint élni. Mondhatjuk, hogy ők beilleszkedtek. Aki viszont nem tudott itt megmaradni, elmenekült, általában az önkormányzat segítségével. A terület képviselőjének is köszönhető, aki az önkormányzat vagyonkezelési bizottságában is tag, hogy hús család, - közöttük 19 roma – jutott másutt otthonhoz a kilencvenes évek végéig. Akkor még volt méltányossági lakáskerete az önkormányzatnak, s ezért tudott segíteni. A Dzsumbujban maradékkal a Ferencvárosi Bérleményüzemeltető Kft kötött bérleti szerződést. Ez a cég felel a FESZOFÉ Kht-val együtt a házak állapotáért. Ha valamilyen vezeték vagy berendezés meghibásodik, nekik kell megjavíttatniuk. Igen ám, de szerelő nemigen akar kimenni a telepre, mert aki eddig ott dolgozott, annak munka közben eltűntek a szerszámai, eszközei. Nehéz így a „rendre” törekedni. Ami mégis eredmény: a C-épület veszélyes részét három évvel ezelőtt lebontották, helyén létesítették a sportpályát. A vaskaput ebben az esztendőben kicserélték, s ugyanez a jövő vár a játszótér veszélyessé vált eszközeire is. Szinte nincs nap, hogy egy-egy gyerek ne sérülne meg a játszótéren, annyira tönkrement a hinta, a csúszda, s a homokot is kutyaürülék borítja. Az önkormányzati képviselő a környezetvédelmi bizottság tagjaként is ráhatással tud lenni arra, hogy az itt lakók minimális érdekei érvényesüljenek, de legalábbis lakhatási körülményei valamelyest javuljanak.

A fentebb már említett civil szervezet roma származású vezetője maga mögé tudott állítani egy fiatal csapatot, amelyik végre munkához látott. Nemcsak kitakarítottak, azóta is ügyelnek a környezetükre és éjszakánként többször is körbejárják a területet. Tevékenységük hasonlít a polgárőrökére. Jól ismerik a területet, hiszen mindannyian huzamosabb ideje itt laknak. A renitenskedőket azonnal és nyomatékosan figyelmeztetik. Korábban, 2002 előtt megtörtént, hogy egyes családok egyszerűen kiöntötték az udvarra a szennyes vödör vagy bili (!) tartalmát, kihajították az ablakból a gyerek használt pelenkáját vagy más szemetet. Erre ma már nem látunk példákat.

Hogy miért most fogtak össze ezek a fiatalok? Most érzik úgy, hogy nemcsak az önkormányzat áll mellettük, más szervezetektől is kaphatnak segítséget. Végre értük, velük is történik valami, aminek maguk is aktív részesei! Állításuk szerint közreműködésükkel a közbiztonság is javult az idén a telepen, ahol régebben nappal sem volt tanácsos egyedül közlekedni. E tanulmány írója is meglepetéssel tapasztalta, hogy háborítatlanul végigmehet a Dzsumbuj épületei között, csak a kíváncsi szemek figyelik. A házak körfolyosói is megváltozott képet mutatnak. Ki-ki színes festékekkel újítja fel a lakása melletti falfelületet, de van, akié szürke marad. Ma már muskátlit, s más, évelő növényeket is látni az ablakokban és szőnyeget is a bejárati ajtó előtt.

Ugyanakkor a Ferencvárosi Önkormányzat, a megszólaltatottak szerint túl sokáig tűrte, hogy ez a terület illegális „honfoglalókkal” népesüljön be, ide vonzza az ország különböző pontjairól a hasonló életvitelű és felfogású embereket, s ezáltal mintegy gettósodjon. Aztán hirtelen akartak rendet csinálni, egyik napról a másikra megszüntetni a már évek óta fennálló és meggyökeresedett állapotokat. Ki volt ebben a partnerük? Egy vagyongvédelmi, őrző-védő kft, ez költöztette ki az önkényeseket, akik mégis visszamentek. Hiába volt minden erőfeszítés, semmi sem változott. Amikor az önkormányzatiak már elégedelték az eredménytelen küzdelmet, négy évvel ezelőtt a rendőrség segítségét kérték egy meglepetésszerű bérleményellenőrzéshez. Így akarták végre kiszűrni az önkényes lakókat. Igen ám, de a Dzsumbuj Help iroda akkori vezetője értesítette a telepieket arról, ami készül és így a tervezett ellenőrzés megghiúsult. Persze a közösségfejlesztő központ munkatársait is meg lehet érteni. Nehéz helyzetben lehetnek, hiszen nekik nap mint nap találkozniuk kell az itt élőkkel, s a bizalom nagyon fontos, nem lehet eljátszani. Ezért nem akartak úgy tenni, mint akik közreműködnek egy ilyen, előállításnak is beillő ellenőrzésben.

Akadályok, amelyek a fejlődést gátolták

- Belső: a Dzsumbujban élők szemlélete szerint minden úgy jó, ahogyan most van. A közömbösség, a közöny persze sohasem vitte előre a társadalmi fejlődést.
- Külső: az önkormányzat nemtörődömsége, „szemforgató” taktikázása. Természetesen tud arról, hogy gettósodik és lassan elszigetelődik a terület, de igazán nem törődik vele, az itt élők oldják meg a helyzetüket maguk. Sőt, mintha még jó is lenne, hogy nincsenek annyira szem előtt, s elkülönülnek a Soroksári út közelében.
- Intézményi korlátok: az önkormányzati képviselő sokszor jelezte az MSZP-frakcióülésen, majd az együttes MSZP- SZDSZ frakcióülésen is, milyen aktuális teendők lennének a Dzsumbujban. Segíteni kell az itt élőkön és koncepciót kidolgozni a helyzetük megoldására. Ezzel szemben az önkormányzat minden döntése csak „felületi kezelést” jelentett, legalábbis így látja a környezetvédelmi bizottság elnöke. Igaz, a gyökeres változtatásra nem volt meg a pénzügyi fedezet. Az alpolgármester szerint is elszalasztott lehetőség volt, hogy nem költöztették ki azonnal és ezzel mintegy példát statuálva az önkényes lakásfoglalókat. Igaz, egy család kitelepítése 8 millió forintba kerülne, hiszen másutt kéne lakást venni a számukra. Ha számításba vesszük, hogy talán 200 családot kellene ily módon elhelyezni?! A Ferencvárosi Önkormányzat évi 15 milliárd forintból gazdálkodik, ezért lehetetlenre vállalkozna, ha minden dzsumbujlakót el akarna költöztetni a telepről.
- Társadalmi akadályok: a dzsumbujbeli lét ma is stigmatizál. Az előítéletek mélyek, ezért, ha egy itteni lakó például kórházba kerül, okosan teszi, ha hallgat arról, hogy honnan érkezett. A megélhetés a telepiek számára ma is bizonytalan, közmunkára

felveszik őket, de máshová nemigen. Sokan alkalmi vagy illegális tevékenységből élnek.

- A romák közismerten nem szeretik a kötöttségeket, ilyen az életformájuk. A rendszeresség sem erős oldaluk, erre is nevelni kéne őket. Ami meglepő, az a kontraszt; hiszen parkolnak sokmilliót érő autók is a Dzsumbuj házai között, valószínűsíthető, hogy nem közmunkából tartják fenn tulajdonosaik ezeket.

Következtetések: a példa hatóereje

Amikor a lakossági önszerveződést vizsgáljuk, látható, hogy korábban mind a külső, mind a belső motiváció hiányzott. Akik régebben, – tehát ez év júniusáig - takarítottak a Dzsumbujban, fizetést kaptak, s a helybeliek nem nézték jó szemmel tevékenységüket, hiszen nem voltak közülük valók. A kívülről érkezettek gyorsan „letudták” a munkát és elhagyták a területet, amit természetesen nem érezték a magukénak. Az önkéntesen segítő fiatalok, akik egyelőre anyagi ellenszolgáltatás nélkül láttak most munkához, máris fontos felfedezést tettek, megtapasztalták a hasznosság érzését. A hivatal különböző szintű vezetői partnerként tárgyalnak velük, figyelnek a szavukra, s nem a fejük felett döntenek róluk, hanem velük együttesen. Az aktivizálódási folyamat nem fejeződött be a telepen. A tevékeny fiatalokat máris többtucatnyian szeretnék követni, akik szintén dolgozni szeretnének. A FESZOFÉ Kht. tud nekik munkát adni.

A hosszú kiábrándultság, az állandó mellőzöttség sok fiatal depresszióssá tett, mások kábítószerhez, alkoholhoz nyúltak. Lehet, hogy ha korábban összefogtak volna, most kevesebb lenne köztük a szenvedélybeteg.

Egészségügyi tapasztalatok: a háziorvos elmondása szerint nem rosszabb az itteni lakosság egészségi állapota, mint az ország más régióiban élőké. Ez pedig szinte csoda, mint mondták, a telep elmaradott higiéniai viszonyait ismerve. A drogosok húsz-harminc év közöttiek, de sajnos mind több az olyan tizenéves, aki valamiféle divatból próbálja ki a kábítószer, s aztán tartósan annak a hatása alá kerül. Számukat még megsaccolni sem lehet, hiszen egészségügyi ellátásukra többnyire már csak végszükség esetén kerül sor. Figyelemre méltó adat, hogy itt a hepatitis C- és B-vírusfertőzöttek száma kétszerese az országos átlagnak. Sajnos, a dzsumbujisták többsége egyáltalán nem jár orvoshoz, s a felfedezett májbetegeket is hiába küldik tovább, a hepatológiai szakrendelésre nem mennek el.

2001-ben a Dzsumbuj Help Közösségfejlesztő Központ, a civil szervezet, a Soros Alapítvány és a Máltai Szeretetszolgálat segítségével átfogó, önkéntes egészségügyi vizsgálatra hívta a Dzsumbuj felnőtt lakosságát. Meglepően sokan, háromszázan jelentkeztek, s vetették alá magukat a fizikai és klinikai vizsgálatok során. Ilyen kihelyezett szűrővizsgálatokra a jövőben is szükség lenne, hiszen sokan csak ilyenkor látnak orvost, mint ahogyan a felvilágosító munka is elengedhetetlen lenne a telepiek körében. Három évvel ezelőtt, PHARE-támogatással a Semmelweis Orvostudományi Egyetem tanárai már tartottak előadásokat a Dzsumbuj lakóinak az AIDS-ről, a hepatitisről, a tbc-ről, s más fertőző betegségekről. Az előadók igyekeztek olyan nyelvezetet használni, hogy a legegyszerűbb módon közvetíthessék a hallgatóknak a fontos ismereteket. Mivel a háziorvos az utóbbi időben sok friss tbc-s megbetegedést fedezett fel, talán nem lenne hatástalan ma sem egy újabb ismeretterjesztő program ezen a telepen.

Az összezárttság, a kényszerűen szoros, nyílt együttélés negatív hatású az emberek többségére. A gyerekek nehezen kezelhetőkké válnak, dekoncentráltak,

magatartászavarokat mutatnak, s az iskolában sem tudnak megfelelően teljesíteni. Vannak olyanok, akik szinte soha ki sem mozdulnak a szűkebb lakókörnyezetükből.

Főként nyáron nyomasztó ez a helyzet. A Dzsumbuj Help iroda munkatársai immár négy éve elviszik az itteni gyerekek egy-egy csoportját nyaralni, az önkormányzattól és alapítványoktól kapott pénzből. Tavaly Balatonszemesen táboroztak, idén két csoportban külön-külön látták vendégül a tíz év alattiakat és a tizenéveseket Velencén, illetve Garán.

A Soros Alapítvány csak az év végéig tud pénzt adni, azután bizonytalanná válik a Dzsumbuj óvoda-klubjába járó kicsik ingyenes étkeztetése. Pedig sok anya számára ez volt a legvonzóbb az óvodában, hiszen a gyereke változatosabban és talán többször kapott itt enni, mint otthon, s persze az sem mellékes, hogy itt nem bélyegzik meg csemetéjét, hogy dzsumbujista, s nap közben jó helyen lehet, szakszerű ellátást kap.

Mindenképpen új támogatókra lenne szükség, akik segítenének fenntartani a térítésmentes étkezési formát.

Ami még nem sikerült

A Dzsumbuj Help Egyesület sokszor nyert már pályázat útján pénzt, hiszen nem várható el, hogy kizárólag a helyi önkormányzat finanszírozzon mindent. Legutóbb az idén egy PHARE-támogatásra jelentkeztek. Régi vágyuk ugyanis, hogy egy külön termet alakíthassanak ki az iskolásoknak, akik most csak az óvodai helyiségben kaphatnak helyet délutánonként, ott játszhatnak, beszélgethetnek. Ha egy külön termük is lenne, a korrepetálásukra is mód nyílna és számítógépes ismeretekre is oktathatnák őket. (A telepieknek nincs otthon számítógépük.) Sajnos, az iroda nem nyert a pályázaton, de nem adják fel a reményt és jövőre újra megpróbálják.

Ami biztató

A ferencvárosi képviselőtestület tartalék pénzéből nemrég, 2003 tavaszán műszaki és fizikai állapotfelmérésnek vetette alá a Dzsumbuj épületegyüttesét. Megnézték, milyen szakmai alternatívák jöhetnek szóba az egyes épületek vagy épületrészek lebontására, további lakások összenyitására, hogy végre európai léptékűvé tehessék az itteni otthonokat. Az elképzelések szerint mind az A-, mind a B-épület egy-egy részét le kéne bontani. A családok tucatjait el kell akkor költöztetni, de nem egy helyre, hanem szétszórva, a főváros különböző kerületeibe, s így elejét lehetne venni az újabb gettósodásnak. Sokak véleménye, hogy kár lenne lebontani ezeket a házakat, hiszen téglából épültek, már sok mindent kibírtak, szárazak, ha az itt lévő lakások nem is nagyok. Volt, aki azt mondta, (igaz, maga is elismerte, javaslata szélsőséges), hogy talán itt, az Illatos és Gubacsi út sarkán lehetne a főváros egyik türelmi zónája, ahol az örömlányok végre engedéllyel, legálisan „dolgozhatnak”. A fővárosi kerületek évek óta nem tudnak megegyezni, hogy az ősi mesterséget űzők mely területen tevékenykedjenek...

A IX. kerületi önkormányzat munkatársai egyöntetűen azt szeretnék, hogy a dzsumbujbeli szubkultúra más területeken se kerüljön domináns helyzetbe. Ha a lakók szétszórva kapnának lakást, nem egy csoportban maradva, talán kénytelenek lennének megtanulni az alkalmazkodást más viselkedési normákhoz, mint amit ők addig megszoktak. Alapvetően önkormányzati és hatósági feladatok fogalmazódtak meg, hiszen a Dzsumbuj régóta nemcsak kerületi, hanem a fővároson is túlmutató, országos intézkedésekért kiált.

Tennivalók a jövőben

Az esettanulmány alapján megkérdezettek teljes mértékben egyetértettek azzal, hogy miként a Biblia is említi Jézus fontos tanításaként, nem halat kell adni éhsége csillapítására a rászorulóknak, hanem meg kell tanítani őket halászni. Felismertetni vele, mit is jelent, ha valaki meg tud állni a saját lábán, nem könyöradományokból, hanem rendszeres fizetésből el tudja tartani magát és a családját. Csak félmegoldásnak számít, hogy a Ferencvárosi Önkormányzat a lakók felgyülemlett lakbér- és közüzemidíj-hátralékát rendszeresen kifizeti. Ez évente mintegy 100 millió forintot visz el a költségvetéstől. A nem fizető lakók pedig sajnos újratermelik tartozásukat, hiszen nem érdekeltek abban, hogy ilyesmi velük ne fordulhasson elő.

Érdekes, és talán megfontolandó javaslat volt a FESZOFÉ Kht igazgatójától, hogy nyugati mintára a telepen is kártyás árammérőórákat kellene felszerelni. Ezek úgy működnek, mint a mobiltelefonok. Ha elfogy a kártyáról a pénz, a család kénytelen addig nélkülözni az áramot, amíg a mérőórát újból fel nem tölti. Így előbb-utóbb biztosan megtanulnának takarékoskodni az energiával, hiszen akkor már az ő zsebük bánná a pazarlást.

Akadtak, akik azt javasolták, költözzön ki a már ismert vagyonvédelmi, őrző-védő kft a Dzsumbujba, tartson ott fenn egy irodát, vagy adjanak ott rendőröknek lakást, mindjárt észrevehetőbben javulna a közbiztonság. Elgondolkodtató az is, hogy a zsúfoltan együtt élő családok nem szándékoznának-e mégis visszatérni vidéki otthonaikba? Hátha kedvet kapnának a megszokott környezetükben a gazdálkodáshoz, növénytermesztéshez, hiszen ahhoz nagyon nagy előképzettség sem szükséges.

Voltak, akik csak radikális megoldást tartanának jónak, vagyis minél előbb lerombolni a Dzsumbuj épületeit és a helyét sóval behinteni, hogy még hírmondója se maradhasson itt az eddigi életnek. Mások szerint a házak még jó állapotúak, hiszen téglából épültek, s a felszabaduló helyiségeket hasznosíthatnák irodának vagy raktárnak.

A Ferencvárosi Önkormányzat képviselőtestülete 2003 július végén levelet írt Lévai Katalinnak, a Magyar Köztársaság Kormánya esélyegyenlőségért felelős tárca nélküli miniszterének. Ebben arról is szóltak, hogy a IX. kerületben, a Vaskapu utca két házában kialakulni látszik egy, a Dzsumbujhoz hasonló állapot. Mivel az ottani életkörülmények sem tarthatók tovább, a Ferencvárosi Önkormányzat ebbe a lehetetlen helyzetbe nem törődhet bele és már rövid távon határozott és összehangolt fővárosi és kormányzati lépések soron kívüli megtételét kell, hogy kezdeményezze. A Ferencvárosi Önkormányzat szívesen helyt adna egy nemzetközi színvonalú roma kulturális-művészeti központ számára, amelyet kormányzati segítséggel, a kormányzattal történő együttműködés keretében az említett, újonnan gettósodó házak helyén lehetne létrehozni. „Kérjük és javasoljuk, hogy a kormány önálló napirend keretében foglaljon állást a Dzsumbujra jellemző kolónia felszámolásával és rehabilitációjával kapcsolatban” – áll a levélben.

A képviselőtestület 2003 júniusában fogadta el a Ferencvárosi Önkormányzat roma koncepcióját. Mint tudjuk, a Dzsumbuj lakóinak 60 százaléka cigány származású.

Ezért is érdemes áttekinteni, mit is tartalmaz az elképzelés:

„A kerületi romák helyzetét a sokféleség jellemzi. E heterogenitás nemcsak kulturális, nyelvi, életmódbeli különbözőségekben mutatkozik meg, hanem az iskolázottság, munkahely, jövedelmi viszonyok vagy az információkhoz jutás esélye szerint is. Tapasztalati tény, hogy a romák munkaerő-piaci esélyei, iskolázottsági és egészségügyi mutatói rosszabbak, mint a többségi társadalomé. Olyan szemléletet kell fokozatosan kialakítani és érvényesíteni, amely nemcsak tudomásul veszi, hanem tiszteli a roma kisebbséget, a roma hagyományokat és kultúrát, együttműködésre és párbeszédre kész,

nyitottság jellemzi, fellép a diszkrimináció ellen, ösztönzi az önálló identitás vállalását, integrálni és nem szegregálni akar.”

Mit akar a hivatal? Fokozatosan elérni, hogy a romákhoz fűződő attitűdrendszer pozitív irányban változzon, amelyben az előítéletek és a diszkrimináció helyett a tolerancia és a szolidaritás váljon uralkodóvá.

Továbbra is fő hangsúlyt kapnak a non-profit szervezetek, amelyek szakmai erőfeszítéseket tesznek és hivatástudattal sokat dolgoznak azért, hogy a cigány emberek helyzete javuljon. Az intézmények között sok iskola, a FESZOFÉ Kht, a Ferencvárosi Családsegítő Szolgálat, a Nevelési Tanácsadó, a Dzsumbuj Help Közösségfejlesztő Központ és Egyesület érdemel többek között köszönetet.

Romológus szakembereket kívánnak bevonni annak a tanulmánynak az elkészítésébe, amely a Ferencvárosban élő cigány emberek élet- és lakáskörülményeit, szociális és egészségügyi állapotát, valamint foglalkoztatási helyzetét taglalná.

A FESZOFÉ Kht feladatul kapta, hogy 2003 végéig készítsen gazdaságossági számításokkal alátámasztott szociális bérlakás-építési koncepciót. A Ferencvárosi Önkormányzatnak nem szándéka egy modern kolónia, egy új Dzsumbuj létrehozása.

Mindenképpen lehetőséget szeretne azonban nyújtani a szociálisan rászoruló családoknak, s így a romáknak is abban, hogy lakáskörülményeik megváltozhassanak.

A Ferencvárosi Bérleményüzemeltető Kft. a vagyonkezelési irodával együttműködve soron kívül utalja ki a megüresedett bérlakásokat és gondoskodnia kell az új, kijelölt bérlő beköltözhetőségéről. Ha ez nem lehetséges, akkor fordítson figyelmet a megüresedett lakások soron kívüli lakhatatlanná tételéről az ajtók és ablakok befalazásával, valamint ezek őrzéséről. (Ennek az elhatározásnak az az alapja, hogy például tavaly a Dzsumbuj egyik lakását, amely a hivatal szerint üresen állt, kiutalták valakinek. De hiába, mert amikor az új bérlő el akarta foglalni a bérleményét, tapasztalhatta, hogy lakásában valakik már laknak, s a fogadtatása is olyan volt a telepen, hogy jobbnak látta minél hamarabb elhagyni a területet.)

„A Dzsumbuj helyzetében is gyökeres fordulatra van szükség.” - hangsúlyozza a képviselőtestületi anyag. „Világos azonban, hogy ezt csak egyértelmű kormányzati és fővárosi támogatással lehet elérni. Tehát olyan kerületi kezdeményezésekre van szükség, amelyek soron kívüli intézkedésre ösztönzik a központi döntéshozókat. A Dzsumbuj átfogó rehabilitációra szorul, még hozzá rövid távon. Konkrét, a képviselőtestület által kezdeményezett és már megkezdett műszaki felmérés alapján az épületegyüttes kaszárnya-jellegét, a kialakult „börtön-architektúrát” bontással fel kell számolni, át kell formálni a H-alakú épületeket. Ezzel párhuzamosan gondoskodni kell az érintett családok, lakók elhelyezéséről. A bontásokhoz, átalakításokhoz, a lakóterek összenyitásához és komfortosításához, a lakók elhelyezéséhez a központi anyagi források elengedhetetlenek.”

Az önkormányzat „Deák” Közalapítványa, amelyet 1999-ben hozott létre a képviselőtestület, eddig is jelentős pénzügyi segítséget nyújtott a tehetséges, de szociálisan hátrányos helyzetű iskolásoknak a kerületben. A jövőben a cigánygyerekekre még nagyobb figyelmet fordítanak, s nekik az előmenetelüket segítő tárgyi eszközöket, jutalomutazásokat helyeztek kilátásba az alapítvány megemelt támogatási keretéből. Ez már a következő évtől érvénybe lép, amikor is az alapítvány 1 millió forinttal több pénzből gazdálkodhat.

Terveznek egy roma kulturális kerekasztalt, valamint évente egy alkalommal rendeznek meg a ferencvárosi roma kulturális fesztivált is. Az elképzelések szerint már jövő év májusában sor kerülhetne e fesztiválra, amely bemutatók, szereplési lehetőséget nyújtana az amatőröknek és profiknak a kultúra valamennyi ágában, a képzőművészettől a táncművészetig.

A Ferencvárosi Önkormányzat tehát máris tett egy jelentős lépést az elmaradott területek felszámolásért, az ott lakók gazdasági és kulturális felzárkóztatásáért. Miért fontos minderről beszélni? Mert a személyiség fejlődését nemcsak az egyéni hajlam, az örökölt gének befolyásolják, hanem a lakókörnyezet, a szűkebb körülmények is. A Dzsumbujban nevelkedő gyerekek ingerszegény környezetben élik mindennapjaikat. Ha nem éri őket kellő motiváció, ők is elmaradottak, hátrányos helyzetűek lesznek felnőttkorukban is, s úgy fognak élni, mint a szüleik és nagyszüleik, vagyis mindig a társadalom kirekesztettjeiként tartják őket számon. A pedagógusok sokat segíthetnek, ha meg tudják értetni a szülőkkel: a jövő az ő kezükben van.

A helyi fiatalok által létrehozott civil szervezet most megmutatta, hogy a lehetetlen helyzetből is van kiút. Csak meg kell találni hozzá a partnereket és együtt végigmenni a nehéz, de felemelkedéssel bíztató úton.

Felhasznált Irodalom

Ambrus Péter: A Dzsumbuj: Egy telep élete. Budapest, 1983. Magvető Könyvkiadó
Juhász Júlia: Híradás a Dzsumbujról. Budapest, 1976. Kossuth Könyvkiadó